

'Over de vele gezichten van Europa, van engelachtig tot
diabolisch inktzwart.' - Nu.nl

JAUME CABRÉ

DE BEKENTENIS

VAN ADRIÀ

ROMAN
SIGNATUUR

Over het boek

'Ik ben de roman van de eeuw aan het lezen.' – *La Vanguardia*

De antiekwinkel van zijn vader in Barcelona is een ware schatkamer, maar de fascinatie van de jonge Adrià gaat met name uit naar een waardevolle viool uit de achttiende eeuw met een betoverende klank, de eerste uit de handen van de beroemde vioolbouwer Lorenzo Storioni uit Cremona. Stiekem ruilt Adrià hem op een dag om met zijn eigen viool om het instrument trots aan zijn beste vriend Bernat te laten zien. Wanneer hij de Storioni terug wil leggen zijn zowel zijn eigen viool als zijn vader verdwenen. De antiekhandelaar blijkt in koelen bloede te zijn vermoord.

Vele jaren later – Adrià is inmiddels geleerde en verzamelaar – tracht hij het raadsel van de herkomst van de Storioni op te lossen en zo achter de ware grond te komen voor de moord op zijn vader. Wat hij echter niet kan weten is dat de geschiedenis van de viool een verleden in zich bergt van familiegeheimen en moordgevallen, van haat en intrige, en van liefde en verraad.

De schaduw van deze gebeurtenissen reikt over vele eeuwen Europese geschiedenis heen tot aan Adrià's heden en dreigt hem alles af te nemen – ook zijn grote liefde Sara.

De pers over de auteur/het boek

'Cabrè weet de geschiedenis van Adrià, de viool en zijn verleden meer dan 800 pagina's op spanning te houden. Net als de viool heeft ook deze roman een geheel eigen klank: een klank van grootste ernst en enorme elegantie.' – *Neue Zürcher Zeitung*

'*De bekentenis van Adrià* is voorbestemd om een juweel te worden; bij het lezen van de roman bekruipt je de absolute zekerheid dat je een meesterwerk in handen hebt.' – *Qué Leer*

'De grootste verdienste van de auteur is dat hij grote, universele thema's als terloops behandelt. (...) Het gaat er, zoals vaak bij Cabrè, om hoe mensen schuld op zich kunnen laden, zonder daarom in eigenlijke en morele zin meteen slecht en veroordelenswaardig te zijn.' – *Stuttgarter Zeitung*

'Jaume Cabrè heeft een poëtisch universum sui generis geschapen, dat soms prikt maar telkens weer verrast, en een buitengewoon belangwekkende Spaanse roman sinds jaren.' – *Frankfurter Allgemeine Zeitung*

'Cabrè is, als hij schrijft, lezer en schrijver tegelijk. Hij raakt aan je gevoel met zijn hart en hij verleidt je met zijn intellect.' – *La Vanguardia*

'Over de vele gezichten van Europa, van engelachtig tot diabolisch inktzwart.' – *Nu.nl*

Over de auteur

Jaume Cabrè (Barcelona, 1947) geldt als een van de belangrijkste hedendaagse Catalaanse auteurs, geliefd bij publiek en critici. Al in zijn studietijd begon hij met schrijven en in 1972 publiceerde hij zijn eerste verhaal in een tijdschrift. In 1983 breekt hij door bij publiek en pers met *La teranyina* – hiermee wint hij de Premi Sant Jordi, de hoogste onderscheiding van de Catalaanse letteren. Sinds 1985 schrijft hij ook voor theater en de Catalaanse televisie. Veel van zijn romans zijn al eerder internationaal verschenen, maar *De stemmen van de Pamano* (Signatuur, 2007) betekende internationaal zijn doorbraak. In 2010 verscheen *Edelachtbare* bij Signatuur.

Van dezelfde auteur

De stemmen van de Pamano
Edelachtbare

Wilt u op de hoogte worden gehouden van de romans en literaire thrillers van uitgeverij Signatuur? Meldt u zich dan aan voor de literaire nieuwsbrief via onze website www.uitgeverijsignatuur.nl

© 2011 Jaume Cabré

Oorspronkelijke titel: Jo confesso

© first published in Catalan by Raval Edicions, SLU, Proa, 2011

Published by arrangement with Cristina Mora Literary Agency
(Barcelona, Spain)

Vertaald uit het Spaans door Pieter Lamberts en Joan Garrit

© 2013 uitgeverij Signatuur, Utrecht, en Pieter Lamberts

Alle rechten voorbehouden.

Omslagontwerp: Wil Immink Design

Omslagfoto: Xabier Mendiola

Typografie: Pre Press Media Groep, Zeist

ISBN gebonden boek 978 90 5672 418 4

ISBN e-book 978 90 449 6582 7

NUR 302

Deze vertaling kwam mede tot stand dankzij een subsidie van het
Instituut Ramon Llull.

 **institut
ramon llull**
Llengua i cultura catalanes

Behoudens de in of krachtens de Auteurswet van 1912 gestelde uitzonderingen mag niets uit deze uitgave worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen of enige andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever. Voor zover het maken van reprografische verveelvoudigingen uit deze uitgave is toegestaan op grond van artikel 16 h Auteurswet 1912 dient men de daarvoor wettelijk verschuldigde vergoedingen te voldoen aan Stichting Reprorecht (Postbus 3060, 2130 KB Hoofddorp, www.reprorecht.nl). Voor het overnemen van gedeelte(n) uit deze uitgave in bloemlezingen, readers en andere compilatiewerken (artikel 16 Auteurswet 1912) kan men zich wenden tot de Stichting PRO (Stichting Publicatie- en Reproductierechten Organisatie, Postbus 3060, 2130 KB Hoofddorp, www.cedar.nl/pro).

Jaume Cabré

De bekentenis van Adrià

Vertaald door Pieter Lamberts en Joan Garrit

SIGNATUUR

2013

Voor Margarida

I

A capite ...

Van mijn ik zal niets overblijven
– CARLES CAMPS MUNDÓ

1

Pas gisteravond, toen ik door de druipnatte straten van Vallcarca liep, begreep ik dat het een onvergeeflijke fout was geweest bij mijn ouders te worden geboren. Ineens drong het tot me door: ik was altijd alleen geweest, ik had nooit op ze kunnen rekenen, of op een god die ik met het zoeken naar antwoorden had kunnen belasten, hoewel ik er, toen ik opgroeide, een gewoonte van maakte om de last van het denken en de verantwoordelijkheid voor mijn daden over te laten aan vage levensovertuigingen en heel uiteenlopende lectuur. Toen ik gisteravond, een dinsdag, door de regen, van Dalmau naar huis liep, kwam ik tot de conclusie dat alleen ik die last moet dragen, en dat alleen ik voor mijn eigen slagen en falen verantwoordelijk ben. Ik heb er zestig jaar over gedaan om dat in te zien. Ik hoop dat je me begrijpt, en dat je snapt dat ik me hopeloos alleen voel, en je ontzettend mis. Ondanks de afstand die ons scheidt, ben je een voorbeeld voor me – ik heb geen reddingsboei nodig, hoewel ik doodsbang ben. Ondanks bedekte toespelingen doe ik het zonder vaste levensovertuigingen, priesters, algemeen aanvaarde gedragslijnen, die mijn levenspad kunnen effenen, waarheen dan ook. Ik voel me oud, en de man met de zeis nodigt me uit hem te volgen. Ik zie dat hij de zwarte looper heeft gezet, en dat hij me beleefd uitnodigt verder te spelen. Hij weet dat ik bijna door mijn pionnen heen ben. Toch heb ik nog tijd, en ik bestudeer welk schaakstuk ik kan zetten. Ik zit alleen voor het blad papier, mijn laatste kans.

Vertrouw me niet te veel. Dit genre, de geschreven herinnering voor één lezer, neigt er zodanig toe de waarheid te verdraaien dat ik altijd weer op mijn pootjes terechtkom, net zoals een kat. Maar ik zal mijn best doen niet te veel te verzinnen. Zoals ik het opschrijf was het, en nog erger. Ik weet wel dat ik het er al lang geleden met je over had moeten hebben, maar het is moeilijk, en nu weet ik niet hoe ik moet beginnen.

Eigenlijk is alles meer dan vijfhonderd jaar geleden begonnen, toen die gekwelde man om opname vroeg in het benedictijnerklooster Sant Pere del Burgal. Als hij dat niet had gedaan, of als vaderoverste, dom Josep de Sant Bartomeu, bij zijn aanvankelijke weigering was gebleven, zou ik je nu niet vertellen wat ik je wil vertellen. Maar ik ben niet in staat zo ver in de tijd terug te gaan. Ik zal dichterbij beginnen. Heel wat dichterbij.

‘Je vader ... Hoe moet ik het je zeggen, mijn jongen ... Je vader ...’

Nee, nee; hiermee wil ik ook niet beginnen. Ik kan beter met de werkkamer beginnen, waarin ik je nu schrijf, voor je indrukwekkende zelfportret. De werkkamer is mijn wereld, mijn leven, mijn universum, waar bijna alles in past, behalve mijn liefde voor jou. Toen ik nog in korte broek en, vanwege de herfst- en winterkou, met winterhandsen door het appartement liep, mocht ik er alleen op gezette tijden komen. Anders kon ik het alleen maar stiekem doen. Ik kende er elke hoek, en jarenlang had ik er een schuilplaats, achter de bank, die ik na elke inval weer moest afbreken, zodat Kleine Lola hem niet zou ontdekken als ze er schoonmaakte. En zelfs als ik er welkom was, moest ik me gedragen alsof ik op bezoek kwam, met mijn handen op mijn rug, terwijl mijn vader me het laatste manuscript liet zien, dat hij in een achteruitgeboerde winkel in Berlijn had opgeduikeld. ‘Moet je eens kijken, en hou je handen bij je, anders word ik boos.’ Adrià boog zich heel nieuwsgierig over het manuscript.

‘Dat is Duits, hè?’ zei hij, en hij stak zijn hand uit.

‘Afblijven!’ Hij kreeg een tik op zijn vingers. ‘Wat zei je?’

‘Dat is Duits, hè?’ Hij wreef over zijn pijnlijke hand.

‘Ja.’

‘Ik wil Duits leren.’

Fèlix Ardèvol bekeek zijn zoon trots, en zei: ‘Binnenkort, mijn jongen.’

Eigenlijk was het niet zozeer een manuscript, als wel een pak bruinachtige vellen. Op het eerste stond in een heel ouderwets handschrift: *Der begrabene Leuchter. Eine Legende.*

‘Wie is Stefan Zweig?’

Vader – hij bestudeerde net met de loep in zijn hand afwezig een correctie in de marge van de eerste alinea – zei niet ‘een schrijver, jongen’ maar verklaarde alleen maar: ‘Een kerel die zo’n tien jaar geleden in Brazilië zelfmoord heeft gepleegd.’ Heel lang heb ik van Stefan Zweig alleen maar geweten dat het een kerel was die zo’n tien, elf, twaalf of dertien jaar geleden zelfmoord had gepleegd, tot ik het manuscript kon lezen, en ik een beetje een idee kreeg wie hij

was. Als het bezoek voorbij was, verliet ik de werkkamer met de vermaning toch vooral stil te zijn. Thuis mocht ik niet rennen of schreeuwen of met mijn tong klakken, want als vader niet een manuscript onder de loep nam, dan bestudeerde hij wel zijn lijst middeleeuwse kaarten, of dacht erover na waar hij nieuwe verzamelobjecten kon vinden, waarvan hij leukende vingers kreeg. Ik mocht alleen geluid maken als ik op mijn kamer viool speelde. Maar ik mocht ook niet de hele dag door het arpeggio XXIII uit *O livro dos exercícios da velocidade* oefenen, waardoor ik een bloedhekel kreeg aan mevrouw Trullols, maar niet aan vioolspelen. Nee, eigenlijk had ik geen bloedhekel aan mevrouw Trullols. Maar ze was wel strontvervelend, vooral omdat ze maar op die oefening XXIII bleef hameren.

‘Ik zeg het alleen maar voor de afwisseling.’

‘Hier’ – met de slof van haar strijkstok tikte ze op de partituur – ‘vind je alle moeilijkheden op één blad samengevat. Het is gewoonweg een geniale oefening.’

‘Maar ik ...’

‘Vrijdag moet je de drieëntwintig perfect beheersen. Ook maat zevenentwintig.’

Soms deed mevrouw Trullols zo stom. Maar meestal kon ze er wel mee door. En af en toe meer dan dat.

Bernat dacht er hetzelfde over. Toen ik *O livro dos exercícios da velocidade* deed, kende ik Bernat nog niet. Maar over mevrouw Trullols dachten we hetzelfde. Ze was vast een virtuoze, hoewel ze, voor zover ik weet, niet bekend is geworden. Ik denk dat ik me moet focussen, want ik maak er een potje van. Er zijn vast en zeker dingen die je al weet, vooral als ik het over jou heb. Maar er zijn hoekjes van mijn psyche die je volgens mij niet kent, want het is gewoonweg onmogelijk om iemand door en door te kennen, hoe je ook je best doet.

Hoewel de winkel spectaculairder was, vond ik de werkkamer leuker. Misschien omdat ik de weinige keren dat ik de winkel bezocht, altijd de indruk had dat ik in de gaten werd gehouden. Maar één voordeel had de winkel wel: ik kon er naar Cecilia kijken, die ontzettend knap was. Ik was smoorverliefd op haar. Ze was een bloedmooie blondine, die altijd heel goed gekapt ging, en die volle, vuurrode lippen had. Ze was altijd druk in de weer met catalogi en prijslijsten, met etiketteren en het bedienen van de weinige klanten. Als ze glimlachte, dan toonde ze perfecte tanden.

‘Verkoopt u muziekinstrumenten?’

De man had niet eens zijn hoed afgenomen. Terwijl hij voor

Cecilia stond, keek hij rond: lampen, kandelaars, kersenhouten stoelen met heel fijn inlegwerk, tweezitters uit het begin van de negentiende eeuw, vazen van allerlei grootte en uit allerlei tijdvakken ... Mij zag hij niet eens.

‘Niet veel bijzonders, maar als u me wilt volgen ...’

Het niet veel bijzonders aan muziekinstrumenten in de winkel bestond uit twee violen en een altviool, die niet zo'n goede klank hadden, maar wel darmsnaren die wonderlijk genoeg niet waren geknapt. En verder een geblutste tuba, twee schitterende bugels en een trompet, waarop de baljuw van het dal wanhopig had geblazen om de bewoners van de andere dalen te verwittigen dat het woud van Panevèggio brandde, en dat de inwoners van Pardàc hulp vroegen aan die van Siròr, van San Martino di Castrozza en zelfs van Welschnofen, dat zelf pas onder een bosbrand had geleden, en aan de dorpjes Moena en Soraga, waar misschien al de alarmerende brandlucht te ruiken was van die ramp in het jaar onzes Heren 1690, toen de wereld inmiddels voor bijna iedereen rond was, en de schepen die in het westen verdwenen weer in het oosten opdoken, als tenminste onbekende ziekten, goddeloze wilden, zee- en landmonsters, ijs, storm en hoosbuien geen roet in het eten gooiden, met varengasten die mager of zelfs uitgemergeld waren, die een verloren blik en nachtmerries hadden. In de zomer van het jaar des Heren 1690 snelden alle inwoners van Pardàc, Moena, Siròr, San Martino di Castrozza, behalve dan wie bedlegerig was, toe om met omfloerste ogen de ramp te zien die hun levens verwoestte, dat van sommigen meer dan dat van anderen. Het angstaanjagende vuur, waar ze machteloos naar moesten kijken, had karrenvrachten goed hout verteerd. Nadat de hel met behulp van door de voorzienigheid beschikte regenbuien was uitgedoofd, kamde Jachiam, de vierde telg van de familie Mureda uit Pardàc, en de slimste van allemaal, zorgvuldig het hele verwoeste bos uit op plekken die het vuur had gespaard, en op stammen die nog bruikbaar waren. Toen hij halverwege de Berenkloof was, hurkte hij neer om zich vlak bij een kleine, verkooldte spar te ontlasten. Maar door wat hij zag, harshout in vodden die naar kamfer of iets anders vreemds roken, verging hem de lust zijn gevoeg te doen. Heel voorzichtig wikkeld hij de vodden los, die niet waren aangetast door het helse vuur, dat zijn hele toekomst had verwoest. Van wat hij ontdekte, werd hij misse-lijk. De vodden om het harsige hout waren vuilgroen van kleur, met nog vuilere zomen van geel touw, en behoorden tot het wambuis dat Bulchanij Brocia, de dikzak uit Moena, meestal droeg. Toen hij nog twee hopen kleren vond – deze waren wél verkoold – begreep

hij dat het monster van Bulchanij zijn belofte gestand had gedaan om de familie Mureda te ruïneren, en met haar het hele dorp Pardàc.

‘Bulchanij.’

‘Ik praat niet met honden.’

‘Bulchanij.’

Door de lugubere toon draaide Bulchanij uit Moena zich met tegenzin om. Hij had een dikke pens, waarop hij, als hij ouder was geworden en hij voldoende had gegeten, heel goed zijn armen had kunnen laten rusten.

‘Wat wil je, godverdomme?’

‘Waar is je wambuis?’

‘Wat kan het jou goddomme schelen?’

‘Waarom heb je het niet aan? Laat het me zien.’

‘Val dood. Wat denk je wel? Moeten wij uit Moena naar jullie pijpen dansen, alleen maar omdat jullie in de stront zitten? Nou?’ Hij wees naar Jachiam, keek hem vol haat aan en zei: ‘Ik peins er niet over om het je te laten zien. En sodemieter op, je neemt me godverdomme de zon weg.’

In blinde woede trok Jachiam, de vierde telg van de familie Mureda, het mes uit de schede, dat hij altijd aan zijn riem droeg, en waarmee hij anders een boom van zijn bast ontdeed, en plantte het in de buik van Bulchanij Brocia, de dikzak uit Moena, alsof deze een ahornstam was die hij moest bijsnijden. Bulchanij opende zijn mond en zette grote ogen op. Hij was niet zozeer verbaasd over de pijn, als wel over het feit dat een onbenul uit Pardàc hém durfde aan te raken. Toen Jachiam Mureda zijn mes terugtrok – er klonk een smerig BLOEPBLOEP, en het zag rood van het bloed – plofte Bulchanij achterover op zijn stoel neer, alsof hij door zijn wond leegliep.

Jachiam speurde de weg naar alle kanten af. Zonder nadenken begon hij in de richting van Pardàc te rennen. Toen hij het laatste huis van Moena achter zich liet, merkte hij dat die gebochelde molenaarsvrouw met nat wasgoed, ze staaarde hem met open mond aan, misschien wel alles had gezien. In plaats van uitdagend terug te kijken, zette hij er alleen maar steviger de pas in. Hoewel hij de beste boomfluisteraar was, en nog niet eens twintig, viel zijn leven in duigen.

Zijn familie reageerde goed, want die stuurde meteen mensen naar San Martino di Castrozza en naar Siròr, om met hard bewijs aan te tonen dat Bulchanij een brandstichter was, die uit wraakzucht hun bos had aangestoken. Maar de mensen in Moena vonden het niet nodig om de rechterlijke macht in te schakelen, en ze zetten

zonder tussenkomst van derden de jacht in op die onmens Jachiam Mureda.

‘Jongen, je moet vluchten,’ zei de oude Mureda, en hij keek nog verdrietiger dan anders. Hij gaf hem een zak met de helft van het goud dat hij in dertig jaar bijeen had gespaard door het hout van Panevéggio te bewerken. Jachiams broers en zussen maakten geen bezwaar. Een beetje plechtstatig zei hij ook nog: ‘Jachiam, mijn een en alles, vierde telg van dit ongelukkige huis, je kunt nog zo’n goede boomspeurder zijn en de beste boomfluisteraar, maar je leven is meer waard dan de beste ahornstam die we ooit zouden kunnen verkopen. Zo blijft je tenminste de ellende bespaard die ons te wachten staat, want door Bulchanij uit Moena zitten we zonder hout.’

‘Vader, ik ...’

‘Ren, vlucht, wees waakzaam, ga via Welschnofen, want ze zoeken je vast en zeker de kant van Siròr op. We verspreiden het gerucht dat je je in Siròr of Tonadico hebt verstopt. In de dalen loop je te veel gevaar. Je moet een lange reis maken, heel erg lang, ver weg van Pardàc. Vlucht, jongen, en moge God je behoeden.’

‘Maar vader, ik wil blijven. Ik wil in het bos werken.’

‘Dat hebben ze in brand gestoken. Wat wil je dan doen?’

‘Geen idee, maar ik ga dood als ik de dalen moet verlaten!’

‘Als je vannacht niet vlucht, maak ik je eigenhandig van kant. Duidelijk?’

‘Vader ...’

‘Niemand uit Moena komt met zijn vuile poten aan een van mijn kinderen.’

En Jachiam van de familie Mureda uit Pardàc nam afscheid van zijn vader, en kuste zijn broers en zussen een voor een: Agno, Jenn, Max en hun vrouwen, Hermes, Josef, Theodor en Micurà; Ilse, Erica en hun mannen; en erna Katharina, Matilde, Gretchen en Bettina. Ze stonden allen bijeen om in stilte afscheid van hem te nemen, en toen hij al bij de deur was, riep de kleine Bettina: ‘Jachiam.’ Hij draaide zich om en zag dat het meisje het medaillon van Onze-Lieve-Vrouw dai Ciüf van Pardàc in haar open hand hield, het medaillon dat moeder haar op haar sterfbed had gegeven. Jachiam keek eerst zijn broers en zussen stil aan, daarna zijn vader, en die knikte. Toen liep hij op de kleine Bettina toe, nam het medaillon, en zei: ‘Bettina, lieverd, ik zal dit sieraad dragen tot ik doodga.’ Hij kon niet weten dat hij de zuivere waarheid sprak. Bettina pakte zonder te huilen met haar twee handen zijn hoofd vast. Met vochtige ogen verliet Jachiam zijn ouderlijk huis, mom-

pelde een schietgebedje bij het graf van zijn moeder en verdween in het donker, in de richting van de eeuwige sneeuw, een ander leven, een ander verhaal, andere herinneringen tegemoet.

‘Is dat alles?’

‘Dit is een antiquair,’ antwoordde Cecilia met dat strenge air waarmee ze mannen beschaamd maakte. En ietwat ironisch: ‘Waarom probeert u het niet bij een vioolbouwer?’

Ik vond het leuk als Cecilia zich boos maakte. Dan was ze nog knapper. Zelfs knapper dan mijn moeder. Dan mijn moeder toen.

Van waar ik was, kon ik het kantoor van meneer Berenguer zien. Ik hoorde hoe Cecilia de gefrustreerde klant, die zijn hoed nog op had, naar de deur begeleidde, en terwijl ik het belletje van de deur en het tot ziens van Cecilia hoorde, keek meneer Berenguer op en knipoogde naar me.

‘Adrià.’

‘Ja.’

‘Hoe laat word je opgehaald?’ vroeg hij met enige stemverheffing.

Ik haalde mijn schouders op. Ik wist nooit precies hoe laat ik waar moest zijn. Mijn ouders wilden niet dat ik alleen thuis was, en brachten me naar de winkel als ze beiden weg waren. Ik vond het best, want ik vermaakte me prima door de meest vreemde voorwerpen te bekijken, die al een leven hadden gehad, en nu rustig wachten op een tweede, derde of vierde kans. En ik stelde me hun levens in heel verschillende huizen voor, en dat was erg leuk.

Uiteindelijk werd ik altijd in vliegende haast door Kleine Lola opgehaald, want ze moest het avondeten klaarmaken en ze was nog niet eens begonnen. Daarom haalde ik mijn schouders op toen meneer Berenguer vroeg hoe laat ik werd opgehaald.

‘Kom,’ zei hij, en hij hield een wit vel papier op. ‘Ga maar wat tekenen aan die tudortafel daar.’

Ik heb tekenen nooit leuk gevonden, want ik kan het niet. Ik bak er niks van. Daarom heb ik altijd jouw talent bewonderd, dat ik wonderbaarlijk vond. Meneer Berenguer zei dat ik moest tekenen, want hij kon er niet tegen als ik niks omhanden had, wat niet waar was, want ik dacht de hele tijd na. Maar meneer Berenguer duldde geen tegenspraak. Als ik aan de tudortafel zat, hield ik tenminste mijn mond. Ik haalde Zwarte Adelaar uit mijn zak en probeerde hem na te tekenen. Arme Zwarte Adelaar, als hij zichzelf eens op papier had kunnen zien ... Zwarte Adelaar had trouwens nog geen kans gehad om sheriff Carson te leren kennen, want die had ik pas ’s ochtends met Ramon Coll geruild tegen mijn Weiss-mondharmonica – als vader erachter komt, maakt hij me af.

Meneer Berenguer was heel bijzonder. Als hij glimlachte, werd ik een beetje bang van hem, en hij behandelde Cecilia alsof ze een dienstbode was, wat ik hem nooit heb vergeven. Maar hij was wel degene die het meeste over mijn vader wist, en die was voor mij een mysterie.

De *Santa Maria* legde op de ochtend van de tweede donderdag van september in Ostia aan. Het was heilig. De oversteek vanuit Barcelona was erger geweest dan welke omzwerfing ook van Aeneas, op zoek naar zijn uiteindelijke bestemming en eeuwige roem. Neptunus was hem niet bepaald welgezind geweest. Aan boord van de *Santa Maria* had hij niet alleen de vissen gevoerd, maar was ook zijn teint veranderd: van bruinverbrand en blozend, normaal voor een boer uit de Vlakte van Vic, in wasbleek, zoals van een mystieke verschijning.

Monseigneur Josep Torras i Bages had hoogstpersoonlijk beslist dat ze met die intelligente seminarist – gelet op zijn uitmuntende cijfers, en het feit dat hij een toegewijd student was, vroom en welopgevoed, ondanks zijn leeftijd geletterd – een kostbare bloem in handen hadden, die een welige tuin behoefde, want in de nederige moestuin die het seminarie in Vic was, zou hij verwelken, en zou die overvloedig aanwezige aangeboren intelligentie, een waar gods-geschenk, niet tot volle wasdom komen.

‘Ik wil niet naar Rome, monseigneur. Ik wil me aan de studie wijden, want ...’

‘Juist daarom stuur ik je naar Rome, mijn zoon. Ik ken ons seminarie goed genoeg om te weten dat een knappe kop als jij er zijn tijd verdoet.’

‘Maar monseigneur ...’

‘God heeft grootse plannen met je. En je docenten dringen er bij mij op aan,’ zei hij, en hij wuifde ietwat theatraal met het vel papier in zijn handen.

Geboren op de Ges-hoeve, in het dorpje Tona, in de schoot van een voorbeeldig gezin, zoon van Andreu en Rosalia, was hij al met zes jaar schoolrijp, en bezat hij het vaste voornemen om een kerkelijke loopbaan te beginnen. Onder de

hoede van pater Jacint Garrigós maakte hij zich de eerste beginselen van de Latijnse taal en cultuur eigen. Hij vorderde op school zo opmerkelijk snel dat hij, toen hij retorica deed, de vermaarde Oratio Latina mocht houden, zoals monseigneur uit eigen ervaring weet – aangezien we het voorrecht hebben gehad u onder de leerlingen van dit seminarie te mogen rekenen – een van de allerhoogste literaire onderscheidingen, waarmee docenten alleen maar hun uitmuntendste leerlingen eren, die er blijk van hebben gegeven ook welbespraakt te zijn. Maar die eer ging zijn elf jaar te boven, en dan met name zijn nog geringe lengte. Om diezelfde reden moest er, hoewel de toehoorders de verheven retoricus Fèlix Ardèvol zorgvuldig konden horen oreren in de taal van Vergilius, een flinke kruk aan te pas komen, zodat het publiek, onder wie zijn geëmotioneerde ouders en broer, de kleine, bedachtzame spreker kon zien. Zo baande zich Fèlix Ardèvol y Guiteres de weg naar grote academische triomfen in de wiskunde, de filosofie, de theologie, en evenaarde hij illustere leerlingen van dit seminarie, zoals de voortreffelijke priesters Jaume Balmes y Urpiá, Antoni Maria Claret y Clarà, Jacint Verdaguer y Santaló, Jaume Collell y Bancells, docent Andreu Duran en uzelf, excellentie, die ons als bisschop van ons geliefde bisdom tot eer strekt. Moge de deugd van dankbaarheid zich ook uitstrekken tot onze voorouders. God, onze Heer, roept ons daartoe op: Laudemus viros gloriosos et parentes nostros in generatione sua (Sir., 44:1). Daarom zijn we er ten volle van overtuigd dat we ons niet vergissen als we u met klem verzoeken om de seminarist Fèlix Ardèvol y Guiteres toe te staan theologie te studeren aan de Pauselijke Universiteit Gregoriana.

‘Je hebt geen keus, jongen.’

Fèlix Ardèvol durfde niet te zeggen dat hij schepen verafschuwde, hij was immers aan de vaste wal geboren, ver van zee. Maar omdat hij de bisschop niet had durven trotseren, had hij die onaangename reis moeten ondernemen. In een hoek van de haven van Ostia, waar half vergane, van de ratten vergeven kisten stonden, braakte hij zijn onmacht uit en bijna alle herinneringen aan zijn verleden. Een paar tellen lang ademde hij moeilijk, tot hij zijn rug rechtte, zijn mond met een zakdoek afveegde, energiek zijn reissoutane gladstreek en zijn schitterende toekomst in ogenschouw nam. Net als Aeneas was hij hoe dan ook in Rome aangekomen.

‘Deze kamer is de beste van het huis.’

Fèlix Ardèvol draaide zich verbaasd om. Op de drempel stond een kleine, gezette student in dominicaner pij als een rund te zweten, en glimlachte vriendelijk.

‘Félix Morlin, uit Luik,’ zei de onbekende, en hij stapte de klooster cel binnen.

‘Fèlix Ardèvol. Uit Vic.’

‘O! Een naamgenoot!’ riep Morlin, hij lachte en stak zijn hand uit.

Vanaf die dag konden ze het goed samen vinden. Morlin bevestigde nog eens dat het de gewildste kamer van het huis was, en vroeg naar zijn kruiwagen. Ardèvol moest bekennen dat hij er geen had. Bij de receptie had die kale, dikke conciërge alleen maar zijn papieren bekeken, had *Ardevole? La cinquantaquattro* gezegd, en had hem zonder hem aan te kijken de sleutel overhandigd. Morlin geloofde er niets van, maar moest er smakelijk om lachen.

In de kleine week voor het studiejaar begon, had Morlin hem al voorgesteld aan acht à tien tweedejaars die hij kende, hem op het hart gedrukt om toch vooral degenen die niet aan de Gregoriana of het Bijbels Instituut studeerden links te laten liggen, hem laten zien hoe hij kon wegglijpen zonder dat de cerberus het merkte, erop aangedrongen dat hij burgerkleding moest hebben voor als ze er-tussenuit wilden knippen, en had hij de nieuwe eerstejaars langs de bijzondere gebouwen op de kortste weg tussen het seminarie en de Pauselijke Universiteit Gregoriana gegidst. Hij sprak Italiaans met een Frans accent, maar was goed te volgen. Bovendien stak hij een betoog af over de noodzaak de jezuïeten van de Gregoriana op afstand te houden, want als je niet oppaste, werd je in een vloek en een zucht gehersenspoeld!

De dag voor het studiejaar begon, kwamen alle nieuwe en oude studenten, die overal vandaan kwamen, samen in de reusachtige aula van het Palazzo Gabrielli-Borromeo, het hoofdgebouw van de Gregoriana, en drong pater Daniele D’Angelo S.J., de pater-decaan van de Pontificia Università Gregoriana del Collegio Romano, er bij hen in een feilloos Latijn op aan zich toch vooral bewust te zijn van het grote geluk, van het grote voorrecht om te mogen studeren aan een van de vele faculteiten van de Pauselijke Universiteit Gregoriana, et cetera, et cetera, et cetera. ‘We hebben de eer gehad hier illustere studenten te ontvangen, onder wie een paar Heilige Vaders, van wie paus Leo de dertiende de laatste was, die we erg missen. We vragen u alleen maar u tot het uiterste in te spannen. Hier kom je om te studeren, studeren, studeren, en om te leren van de beste specialisten in theologie, canoniek recht, spiritualiteit,

kerkgeschiedenis.’ Et cetera, et cetera, et cetera.

‘Vader D’Angelo staat bekend als D’angelodangelodangelo,’ fluisterde Morlin, alsof hij Fèlix Ardèvol iets belangwekkends toevertrouwde.

‘En als jullie je studie voltooid hebben, zwerven jullie uit over de wereld, keren jullie terug naar je land, naar je seminarie, naar de school van je orde of congregatie. Wie nog geen priester is, wordt gewijd, en jullie zullen wat in dit huis is onderwezen vrucht doen dragen.’ Et cetera, et cetera, et cetera. Een dik kwartier lang kregen ze praktische adviezen, misschien niet zo praktisch als die van Morlin, maar noodzakelijk voor het leven van alledag. Fèlix Ardèvol bedacht dat het allemaal veel erger had gekund; de Oratio Latina van Vic was soms saaier dan deze handleiding met veel gezond verstand die ze nu kregen voorgeschoteld.

De eerste studiem maanden, tot kerst, verliepen zonder hobbels. Fèlix Ardèvol bewonderde vooral de helderheid van geest van pater Faluba, een jezuïet van Slowaaks-Hongaarse origine, die eindeloos veel over de Bijbel wist, én de geestelijke striktheid van pater Pierre Blanc – hij was wél heel hooghartig in de omgang – die de openbaring onderwees en haar overdracht op de Kerk, en die, hoewel ook in Luik geboren, zijn vriend Morlin had laten zakken voor zijn eindwerk, dat handelde over de verschillende wijzen waarop je de mariologie kon benaderen. Bij drie vakken zat Fèlix naast Drago Gradnik, en hij begon zich daarom bij hem op zijn gemak te voelen. Drago Gradnik, een Sloveense reus met een rood gezicht, kwam van het seminarie in Ljubljana, en had een brede, machtige stierennek, die zijn priesterboord leek te doen springen. Hoewel Gradnik vloeiend Latijn sprak, zeiden ze weinig tegen elkaar. Ze waren allebei nogal verlegen, en staken hun energie liever in de studie, die vele deuren opende. Terwijl Morlin steeds meer mopperde en zijn kennissen- en vriendenkring uitbreidde, sloot Ardèvol zich in nummer cinquantaquattro op, de beste cel van het huis, en ontdekte nieuwe werelden bij de paleografische bestudering van papyri en andere Bijbelse documenten die pater Faluba meebracht, geschreven in het Demotisch, Koptisch, Grieks en Aramees. Hij wijdde hen ook in in de kunst die objecten lief te hebben. Hij hamerde erop dat een beschadigd manuscript voor de wetenschap nutteloos was. Als het gerestaureerd moest worden, dan moest het gerestaureerd worden, koste wat het kost. De rol van de restaurator was net zo belangrijk als die van de wetenschapper. En hij zei nooit et cetera, et cetera, et cetera, want hij wist waar hij het over had.

‘Flauwekul,’ oordeelde Morlin toen Fèlix het hem vertelde. ‘Dat soort mensen is blij met een loep in de hand en aangevreten, beschimmelde paperassen op hun werktafel.’

‘Ik ook.’

‘Welk nut hebben dode talen?’ vroeg hij nu in zijn bombastische Latijn.

‘Pater Faluba heeft gezegd dat mensen niet in een land wonen, maar in een taal. En door oude talen te redden ...’

‘*Sciocchezze. Stupiditates.* Latijn is de enige dode taal die nog springlevend is.’

Ze bevonden zich midden op de Via di Sant’Ignazio, Ardèvol beschermd door zijn soutane, Morlin door zijn pij. Voor het eerst keek Ardèvol zijn vriend bevreemd aan. Hij bleef staan en vroeg, perplex, waarin hij dan wél geloofde. Morlin bleef ook staan, en zei dat hij dominicaan was geworden omdat hij een diep verlangen had anderen te helpen en de Kerk te dienen. En niets zou hem van zijn weg afbrengen. Maar je moest de Kerk op een praktische manier dienen: niet door stukken te bestuderen die bijna uiteenvielen, maar door mensen te beïnvloeden die invloed hadden op het leven van ... Ze waren doorgelopen, maar nu bleef Morlin weer staan en zei: ‘Et cetera, et cetera, et cetera.’ En de twee vrienden schaterden het uit. Op dat moment passeerde Carolina hen voor het eerst, maar geen van beiden had oog voor haar. Als ik met Kleine Lola thuiskwam, moest ik vioolspelen, terwijl zij het avondeten ging klaarmaken. De rest van het appartement was in donker gehuld. Dat vond ik maar niks, want altijd weer kon er vanachter een deur een booswicht opduiken, en daarom droeg ik Zwarte Adelaar in mijn broekzak, want er waren thuis geen medaillons, schapulieren, prenten of missalen meer sinds vader het jaren geleden had verboden, en Adrià Ardèvol, arm kind, had toch een onzichtbare steun en toeverlaat nodig. Op een dag speelde ik niet viool, maar bleef ik in vervoering in de eetkamer staan kijken hoe de zon naar het westen neigde, de kant van Trespui op, en met een magische kleur de abdij Santa Maria de Gerri op het schilderij boven het buffet in de eetkamer verlichtte. Altijd hetzelfde licht dat me aantrok en me aan onmogelijke verhalen deed denken. Daardoor hoorde ik niet hoe de voordeur openging en vader binnenkwam. Zijn basstem deed me opschrikken.

‘Waarom verlummel jij je tijd hier? Moet je geen huiswerk maken? Moet je niet vioolspelen? Heb je niets omhanden?’

En met kloppend hart ging Adrià naar zijn kamer, maar zonder dat hij kinderen benijdde met vaders die hun een zoen gaven, want hij dacht dat dit nergens zo was.

‘Carson, ik stel je Zwarte Adelaar voor. Van de dappere Arapa-hostam.’

‘Hallo.’

‘How.’

Zwarte Adelaar gaf sheriff Carson een zoen, zoals zijn vader hem niet had gegeven, en Adrià legde ze allebei, met hun paarden, op zijn nachtkastje, zodat ze elkaar konden leren kennen.

‘Ik vind je maar somber.’

‘Na drie jaar theologie,’ zei Ardèvol peinzend, ‘ben ik er nog steeds niet uit wat je echt interesseert. De genadeleer?’

‘Je hebt geen antwoord gegeven op mijn vraag,’ hield Morlin voet bij stuk.

‘Het was geen vraag. De geloofwaardigheid van de christelijke openbaring?’

Morlin gaf geen antwoord, maar Fèlix Ardèvol volhardde: ‘Waarom studeer je eigenlijk aan de Gregoriana, als theologie je niet ...’

Ze waren achteropgeraakt bij de stroom studenten die van de universiteit naar het seminarie terugliep. Rome was nauwelijks veranderd in de afgelopen twee jaar, met vakken als Christologie, Soteriologie, Metafysica I, Metafysica II, De geopenbaarde God, en met uitbranders van de meest veeleisende docenten, vooral Levinski met zijn geopenbaarde God, die van mening was dat Fèlix Ardèvol op dat vlak geen vorderingen maakte, hoewel iedereen daaromtrent hooggespannen verwachtingen had gekoesterd. Ondanks de oorlog die Europa teisterde, was de stad geen open wond; ze was alleen maar nóg armer geworden. Intussen zetten de studenten van de Pauselijke Universiteit hun studie voort, ver verwijderd van het conflict en zijn drama's. Bijna iedereen. En ze wonnen aan wijsheid en deugd. Bijna iedereen.

‘En jij?’

‘Theodicee en oerzonde laten me koud. Ik wil geen rechtvaardigingen meer. Ik vind het moeilijk te denken dat God het kwaad toestaat.’

‘Dat vermoedde ik al maanden.’

‘Jij ook?’

‘Nee, ik vermoedde al dat je het jezelf moeilijk maakt. Doe net als ik, observeer de wereld alleen maar. Ik heb het goed naar mijn zin aan de faculteit van Canoniek Recht. De verhouding tussen Kerk en Staat. Sancties van de Kerk; Aardse goederen van de Kerk; Charisma van de Instituten van gewijd leven; de canonieke Consuetudine ...’

‘Wat raaskal je toch!?’

‘Beschouwende studies zijn pure tijdverspilling, maar regeltjes bestuderen een rustpunt.’

‘Nee, nee en nog eens nee!’ riep Ardèvol uit. ‘Ik hou van Aramees; ik ben er verzot op manuscripten te bestuderen, en de morfologische verschillen te begrijpen tussen het Neo-Aramees Bothan en het Joodse Neo-Aramees Barzani. Of het hoe en waarom van het moderne Oost-Arameese dialect Koy Sanjaq Surat en het moderne West-Arameese dialect Mlahso.’

‘Ik heb geen flauw idee waar je het over hebt. Studeren we aan dezelfde universiteit? Aan dezelfde faculteit? Zijn we allebei in Rome?’

‘Maakt niet uit. Zolang ik pater Levinski maar niet als docent heb, zou ik alles willen weten wat bekend is over het Chaldeeus, Babylonisch, Samaritaans ...’

‘En wat heb je eraan?’

‘En wat heb je eraan het verschil te kennen tussen een huwelijk dat niet is geconsummeerd, een dat dat wel is, een wettig huwelijk, een schijnhuwelijk, een geldig huwelijk en een nietig verklaard huwelijk?’

Midden op de Via del Seminario begonnen ze beiden te lachen. Een donkergeklede vrouw keek verstoord op toen ze die twee jonge priesters lol zag trappen – ze lapten de meest elementaire normen van ingetogenheid aan hun laars.

‘Waarom ben je somber, Ardevole? Nu is het wél een vraag.’

‘Waar gaat je hart écht naar uit?’

‘Alles.’

‘En theologie?’

‘Maakt deel uit van alles,’ antwoordde Morlin, terwijl hij zijn armen ophief alsof hij de façade van de Biblioteca Casanatense wilde zegenen, en in één moeite door het twintigtal mensen dat onverwacht voor hem opdook. Toen zette hij er stevig de pas in; Fèlix Ardèvol had moeite hem bij te benen.

‘Kijk eens naar de oorlog in Europa,’ ging Morlin verder, en hij wees onstuimig naar Afrika. En zachter, alsof hij bang was te worden afgeluisterd: “Italië moet neutraal blijven, want de Driebond is slechts een defensief pact,” zei Italië. “Wij, de geallieerden, winnen de oorlog,” antwoordde de Entente Cordiale. “Voor mij telt alleen het gegeven woord,” proclameerde Italië waardig. “We beloven je Trentino, Istrië en Dalmatië.” “Ik herhaal,” herhaalde Italië waardiger, en rolde met de ogen, “dat de eervolle positie van Italië die van de neutraliteit is.” “Afgesproken, maar alleen als je je vandaag bij

ons aansluit, niet morgen pas. Als je je vandaag bij ons aansluit, krijg je alle gebieden waarop je aanspraak maakt: Zuid-Tirol, Trentino, Venezia Giulia, Istrië, Trieste, Nice, Corsica, Malta en Dalmatië.” “Waar moet ik tekenen?” vroeg Italië. En met schitterende ogen: “Leve de Entente! Weg met de centrale mogendheden!” En zo gaat het, Fèlix, zo is de politiek! Van beide kanten.’

‘En de grote idealen?’

Nu bleef Félix Morlin staan en keek omhoog, bereid om een onsterfelijk gezegde te uiten: ‘Internationale politiek, dat zijn niet de grote internationale idealen, maar de grote internationale belangen. En Italië heeft dat goed begrepen: toen het zich eenmaal aan de kant van de goeden, wij dus, had geschaard, kwam er een offensief bij Trentino, om dat woudrijke godsgeschenk te vernietigen, tegenaanval, slag bij Caporetto, driehonderdduizend doden, de Piave, het front wordt doorbroken bij Vittorio Veneto, wapenstilstand van Padova, oprichting van het Koninkrijk der Serviërs, Kroaten en Slovenen, een rariteit, die niet eens een paar maanden standhoudt, ook al noemen ze het Joegoslavië, en ik kan je op een briefje geven dat de gebieden waarop Italië aanspraak maakt de spreekwoordelijke worst zijn, die de geallieerden weer zullen afpakken. Dan heeft Italië het nakijken. En aangezien iedereen blijft vechten, is de oorlog nog niet helemaal afgelopen. Dan is het wachten op de echte vijand, die nog niet is opgestaan.’

‘Wie dan?’

‘Het bolsjewistische communisme. We spreken elkaar nog wel als je het niet gelooft.’

‘Hoe weet je dat allemaal?’

‘Ik lees kranten, en ik luister naar mensen die het kunnen weten. De kunst is de juiste contacten te hebben. En als je eens wist welke bedroevende rol het Vaticaan speelt ...’

‘En wanneer bestudeer je het spirituele effect van de sacramenten op de ziel, of de genadeleer?’

‘Wat ik doe, is ook studeren, beste Fèlix. Is me erop voorbereiden een goede dienaar van de Kerk te zijn. De Kerk heeft theologen, politici en zelfs een pietje-precies als jij nodig, die de wereld door een loep bekijkt. Waarom ben je zo somber?’

Ze liepen een poosje zonder iets te zeggen door, met gebogen hoofd, ieder met zijn eigen gedachten. Ineens bleef Morlin staan, en riep: ‘Neeee!’

‘Wat?’

‘Ik weet al wat je scheelt! Ik weet waarom je somber bent.’

‘O, ja?’

‘Je bent verliefd!’

Félix Ardèvol i Guiteres, vierdejaars aan de Pauselijke Universiteit Gregoriana in Rome, met voor de eerste twee studie jaren van zijn briljante Romeinse verblijf de jaarprijs, opende zijn mond om te protesteren, maar sloot hem weer. Hij zag zichzelf toen hij op tweede paasdag – de paasvakantie zat er bijna op en hij had niets omhanden nadat hij zijn dissertatie over Vico had voorbereid, het *Verum et factum reciprocantur seu convertuntur*, wat hij godsonmogelijk helemaal begreep, in tegenstelling tot Félix Morlin, de anti-Vico, die de indruk wekte dat hij wist waar het in de maatschappij om draaide – de Piazza di Pietra passeerde, en haar voor de derde keer zag. Ze was prachtig. Een dertigtal duiven vormde een barrière tussen hen. Hij liep in haar richting, en zij – ze droeg een pakje – glimlachte hem juist toe op het moment dat de wereld schitterender, fijner, genereuzer en zuiverder was geworden. Hij trok een logische conclusie: schoonheid, zoveel schoonheid, is geen duivelswerk. Schoonheid is goddelijk, en een engelachtige glimlach dus ook. En hij herinnerde zich de tweede keer dat hij haar had gezien, toen Carolina haar vader hielp bij het lossen van de kar vóór hun winkel. Moest die fraaie rug de ruwhouten kisten boordevol appels torsen? Dat kon hij niet toestaan, en hij schoot haar te hulp. Met de ironische medeplichtigheid van de muilezel, die het stro in zijn voederzak opvrat, losten ze samen, in stilte, drie kisten. Hij keek in de peilloze diepte van haar ogen, om maar niet naar haar decolleté te kijken. Iedereen in de winkel van Saverio Amato was stil, want niemand wist wat te doen als een *padre dell’università*, een *prete*, een *cappellano*, een *seminarista*, zijn heilige soutane opstroopt, sjuwt en je dochter met zo’n duistere blik monstert. Drie kisten appels, een godsgeschenk in tijden van oorlog; drie heerlijke momenten naast de schoonheid, en daarna om je heen kijken, merken dat je in de winkel van signor Amato bent, *buona sera* zeggen, en weggaan zonder haar weer te durven aankijken. Haar moeder liep naar buiten, en gaf hem twee rode appels, of hij nou wilde of niet, en hij moest blozen, want hem schoot door het hoofd dat het de prachtige borsten van Carolina konden zijn. Of hij dacht aan de eerste keer dat hij haar had gezien, Carolina, Carolina, Carolina, de mooiste naam ter wereld, een meisje dat toen nog geen naam had, dat vóór hem liep en op dat moment haar enkel verzwikte, en van pijn gilde, arm schaap, en bijna op de grond viel. Hij was in gezelschap van Drago Gradnik, die in de twee jaar sinds hij theologie studeerde zeker een halve hand was gegroeid en zes à zeven pond was aangekomen, en die sinds drie dagen alleen maar leefde voor

het ontologische godsbewijs van de heilige Anselmus, alsof er niets anders in de wereld was om Gods bestaan te bewijzen, bijvoorbeeld de schoonheid van dat allerliefste schepsel. Drago Gradnik had niet door dat een verzwikte enkel heel pijnlijk kon zijn, maar Fèlix Ardèvol pakte het been van de schone Adalaise, Beatrice, Laura voorzichtig bij de enkel vast en hielp haar het weer neer te zetten, en toen hij haar been vastpakte, schoot een elektrische schok over zijn rug, die intenser was dan de zuil van Volta op de wereldexpositie, terwijl hij haar vroeg: ‘Doet het pijn, signorina?’ Hij had haar willen omhelzen om haar ter plekke de zijne te maken, aangezien hij voor het eerst in zijn leven zo’n urgent, pijnlijk, onverbiddelijk en angst-aanjagend seksueel verlangen had gevoeld. Intussen keek Drago Gradnik een andere kant op, dacht aan de heilige Anselmus, en aan andere, rationelere manieren om het bestaan van God aan te tonen.

‘*Ti fa male?*’

‘*Grazie, grazie mille, padre ...*’ zei de zoetgevooisde stem met de peilloze ogen.

‘Als God ons intellect heeft gegeven, begrijp ik dat het geloof vergezeld kan gaan van *raciocini*. Nietwaar, Ardevole?’

‘*Come ti chiami* (mijn mooie nimf)?’

‘*Carolina, padre. Grazie.*’

Carolina, wat een mooie naam; je zou niet anders kunnen heten, mijn lief.

‘*Ti fa ancora male, Carolina* (onverbloemde schoonheid)?’ herhaalde hij angstig.

‘De ratio. Via de ratio naar het geloof. Is dat ketterij, Ardevole?’

Hij moest haar maar op een bank laten zitten, want de nimf verzekerde hem met het schaamrood op de kaken dat haar moeder daar spoedig zou langskomen. En terwijl de twee studenten doorliepen – Drago Gradnik durfde in zijn nasale Latijn te stellen dat de heilige Bernardus misschien niet alles in het leven is, en dat die toespraak van Teilhard de Chardin ons lijkt uit te nodigen na te denken – liet Fèlix Ardèvol zich in de kaart kijken door zijn hand naar zijn gezicht te brengen in een poging een restje op te snuiven van de geur van de huid van de goddelijke Carolina.

‘Ik verliefd?’ Hij keek Morlin aan, die hem spottend bestudeerde.

‘Je vertoont alle symptomen.’

‘Wat weet jij ervan?’

‘Ik heb het al meegemaakt.’

‘En hoe ben je ervan afgekomen?’ vroeg Ardèvol gretig.

‘Ik ben er niet van afgekomen. Ik heb er iets mee gedaan. Tot de verliefdheid overging.’

‘Je choqueert me.’

‘Zo is het leven. Ik ben een zondaar, en ik heb er spijt van.’

‘Verliefdheid is eindeloos, gaat niet voorbij. Ik zou niet kunnen ...’

‘Mijn god, je hebt het stevig te pakken, Fèlix Ardevole!’

Ardevole antwoordde niet. Vóór zich zag hij een dertigtal duiven, op paasmaandag, op de Piazza di Pietra. De urgentie van het verlangen deed hem dwars door de vlucht duiven lopen tot hij bij Carolina was, die hem het pakje gaf.

‘*Il gioiello dell’Africa*,’ zei de nimf.

‘En hoe weet u dat ik ...’

‘U komt hier elke dag langs. Elke dag.’

Op dat moment geschiedde Matteus zevenentwintig, vers eenenvijftig: het voorhangsel van de tempel scheurde van boven tot onder in tweeën, de aarde beefde, de rotsen spleten, de graven gingen open en de lichamen van vele heilige mensen stonden op.

Mysterie van God en van het vleesgeworden woord Gods.

Mysterie van de maagd Maria, moeder van God.

Mysterie van het christelijk geloof.

Mysterie van de menselijke, imperfecte Kerk; goddelijk en eeuwig.

Mysterie van de liefde van een jonge vrouw, die me een pakje schenkt, dat sinds twee dagen op mijn tafel in cinquantaquattro staat, en dat ik op de derde dag alleen maar heb durven uitpakken. Het is een gesloten doosje. Mijn god. Ik sta op de rand van de afgrond.

Hij wachtte tot zaterdag. De meeste studenten waren op hun kamer. Sommigen maakten een ommetje, of zaten verspreid over de verschillende Romeinse bibliotheken, waar ze de aard van het kwaad onderzochten, en waarom God het toestaat; het bestaan van de duivel, wat de juiste uitleg van de Heilige Schrift is of het verschijnsel van de pneumatiek in het gregoriaans en ambrosiaans. Fèlix Ardèvol was alléén op zijn kamer. Er lag geen enkel boek op zijn werktafel. Alles stond op zijn plaats, want hij had een bloedhekel aan rommel, of aan spullen die niet op hun plaats lagen, of als hij dingen zag rondslingeren of ... Hij dacht dat hij misschien mania-kaal werd. Ik denk van wel; dat is hij toen geworden. Mijn vader was geobsedeerd door orde en netheid. Ik geloof dat geestelijke incoherentie hem minder stoorde. Maar een boek op de tafel in plaats van op zijn plek in de boekenkast, of papier zomaar op een radiator was onvergeeflijk. Niets mocht het oog storen, en wij waren allemaal afgericht, vooral ik. Ik moest elke dag, elke dag, elke dag, al

mijn speelgoed opruimen, en alleen sheriff Carson en Zwarte Adelaar ontkwamen eraan, want ze sliepen stiekem bij me, en vader is er nooit achter gekomen.

Kamer cinquantaquattro was brandschoon. Fèlix Ardèvol keek staand voor het raam naar de stroom soutanes die de residentie in en uit ging, en naar een paardenkoets, die met niet op te biechten, schandelijke geheimen door de Via del Corso reed, en naar het kind dat een ijzeren emmer voortsleepte en een hels kabaal maakte. Hij trilde van angst, en daarom irriteerde hem alles. Op tafel lag een onverwacht voorwerp, een voorwerp dat nog niet zijn vaste plaats had: het groene doosje dat Carolina hem had geschonken met een gioiello dell’Africa erin. Zijn lotsbestemming. Hij had zichzelf gezworen dat hij voordat de Santa Maria twaalf sloeg het doosje ofwel had weggegooid of had opengemaakt. Of dat hij zichzelf van kant zou hebben gemaakt. Een van de drie.

Want het is één ding om voor je studie te leven, je een weg te banen in de hartstochtelijke wereld van de paleografie, in het universum van oude manuscripten, talen te leren die niemand spreekt, omdat ze al eeuwen geleden zijn bevroren in papyri, die het enige venster van hun herinnering vormen, de middeleeuwse paleografie van de antieke te onderscheiden, je te verheugen, omdat de wereld zo groot is dat je, als je je verveelt, kunt beginnen te ruiken aan Sanskriet en andere Aziatische talen, en als ik ooit een kind krijg, zou ik willen dat ...

En waarom denk ik nu dat ik een kind zou willen hebben? Hij werd boos, nee, woedend. En hij keek weer naar het doosje, op de opgeruimde tafel van kamer cinquantaquattro. Fèlix Ardèvol veegde een onbestaand draadje van de schoot van zijn soutane, stak een vinger tussen zijn hals en de knellende priesterboord, en ging aan tafel zitten. Over drie minuten zou de Santa Maria twaalf slaan. Hij haalde adem en nam een besluit: hij zou nu in elk geval geen zelfmoord plegen. Hij pakte het doosje heel voorzichtig op, zoals een kind een uit een boom geroofd nest, om zijn moeder de groene eitjes of de hulpeloze kleintjes te laten zien – ik zal ze voeren, mama, wees maar niet bang, ik geef ze heel veel mieren. Als het belaagde hert, o, Heer. Op de een of andere manier wist hij dat er geen weg terug was als hij het doosje opende. Twee minuten. Met trillende vingers probeerde hij het rode lint los te knopen, maar de knoop kwam steeds vaster te zitten, en dat lag niet aan de onhandigheid van die arme Carolina, maar was de schuld van zijn zenuwen. Geïrriteerd stond hij op. Anderhalve minuut. Hij liep naar het wasstel en pakte zijn scheermes. Hij opende het gehaast. Een minuut en

vijftien seconden. Wreed sneed hij het lint door, van het mooiste rood dat hij ooit in zijn lange leven had gezien, want met vijftientig jaar voelde hij zich oud en moe, en had hij liever gehad dat het niet hém was overkomen, maar een andere Fèlix, die alles van zich kon laten afglijden zonder ... Een minuut! Zijn mond was droog, zijn handen zweetten, een druppel gleed over zijn wang en het was nog niet eens een dag geleden dat ... Over tien seconden zouden de klokken van de Santa Maria in de Via Lata twaalf slaan. En terwijl in Versailles uitgekookte types tegen elkaar zeiden dat de oorlog voorbij was, en door omzichtig de wapenstilstand te tekenen – van inspanning hing hun de tong uit de mond – de mechanismen in werking stelden om over een paar jaar een prachtige, nieuwe oorlog mogelijk te maken, nog bloediger, nog kwaadaardiger, die God nooit had mogen toestaan, opende Fèlix Ardèvol i Guiteres het groene doosje. Met bevende handen schoof hij de roze watten opzij, en op het moment dat de eerste klokslag klonk, *Angelus Domini nuntiavit Mariae*, begon hij te huilen.

Het was vrij gemakkelijk om de residentie ongezien te verlaten. Met Morlin, Gradnik en twee of drie andere vertrouwelingen had hij dat al vaak straffeloos gedaan. In burgerkleding opende Rome vele deuren; of opende andere deuren dan als je een soutane droeg. In gewone kleren konden ze alle musea bezoeken waar het decorum hun verbood binnen te gaan als ze soutanes droegen, en konden ze koffiedrinken op de Piazza Colonna, of nog verderop naar passerende mensen kijken. En een paar keer nam Morlin zijn geliefde discipel mee om mensen te leren kennen die hij, volgens Morlin, móést leren kennen. En hij stelde hem voor als Fèlix Ardevole, een wijze die acht talen sprak, en voor wie manuscripten een open boek waren. Geleerden openden voor hem hun brandkasten, en hij kon het originele manuscript van *La mandragora* bestuderen, een kostbaarheid, of ontzagwekkende papyri die met de Makkabeeën te maken hadden. Maar vandaag – Europa sluit vrede – sloop de wijze Fèlix Ardevole stiekem de residentie uit, voor het eerst zonder medeweten van zijn vrienden. Hij droeg een trui en had een pet op, die moesten verheimelijken dat hij een geestelijke was. Hij ging rechtstreeks naar de fruitzaak van signor Amato om er de wacht te houden – de uren kropen voorbij. Hij droeg het doosje in zijn broekzak, en hij zag mensen zorgeloos en gelukkig langskomen, want ze waren niet koortsachtig, zoals hij wel. Carolina's moeder en Carolina's zusje kwamen langs. Iedereen, behalve zijn geliefde. De gioiello was een donker medaillon, met een eenvoudige afbeelding erin gegraveerd.

veerd van een romaanse Maria bij een immense boom, een soort spar. Op de achterkant stond het woord PARDÀC. Kwam het uit Afrika? Was het een koptisch medaillon? Waarom heb ik haar liefste genoemd, als ik niet het recht heb om ... en hij kon de frisse lucht gewoon niet inademen. De klokken begonnen te luiden, en Fèlix, die nog niet op de hoogte was, schreef het eerbetoon van alle kerken in Rome toe aan zijn heimelijke liefde: verboden en zondig. De mensen bleven bevreemd staan, en zochten misschien Abélard; maar in plaats van hém aan te kijken en aan te wijzen, vroegen ze zich af waarom toch alle klokken van Rome om drie uur 's middags beierden, want dat is geen tijd voor klokgelui. Wat is er toch aan de hand? Mijn god. Is de oorlog soms voorbij?

Toen dook Carolina Amato op. Ze was naar buiten gekomen, haar korte haar waaide op. Ze stak de straat over, en liep rechtstreeks naar de plek waar Fèlix op haar wachtte. En hij maar denken dat hij zo goed vermomd was. Toen ze voor hem stond, keek ze hem met een stralende, maar stille glimlach aan. Hij moest iets wegslikken, drukte het doosje in zijn broekzak, deed zijn mond open en zei niets.

‘Ik ook,’ antwoordde ze. En na veel klokgelui: ‘Vond je het mooi?’

‘Ik weet niet of ik het kan aannemen.’

‘De gioiello is van mij. Ik heb hem gekregen van mijn oom Sandro, toen ik geboren werd. Hij heeft hem zelf uit Egypte meegebracht. Nu is hij van jou.’

‘Wat zullen ze thuis zeggen?’

‘Hij is van mij, en nu is hij van jou. Ze zullen niets zeggen. Het is mijn liefdespand.’

Ze nam hem bij de hand. Op dat moment viel de hemel op aarde, en Abélard concentreerde zich op het huidcontact met Héloïse, die hem meetrok naar een naamloos steegje, vol vuiligheid, maar dat naar liefdesrozen rook. En ze trok hem een huis in, waarvan de deur openstond, maar waar nooit iemand kwam, terwijl de klokken luidden, en een buurvrouw door een open venster ‘*Nuntio vobis gaudium magnum, Elisabetta, la guerra è finita!*’ riep. Maar de twee minnaars hoorden de verkondiging niet, want ze stonden op het punt een oerstrijd te beginnen.